

kronikken

Beredskab. Ved at forberede os, planlægge og have det rigtige beredskab kan vi håndtere oplagte risici – før de bliver til katastrofer.

AF KRISTIAN CEDERVALL LAUTA, POSTDOC, CEVIA (CENTER FOR VIRKSOMHEDSANSVAR), DET JURIDISKE FAKULTET, KØBENHAVNS UNIVERSITET) OG NIELS JOHAN JUHL-NIELSEN, PROJEKTLEDER FOR »DEN ROBUSTE KOMMUNE« (PRIMO DANMARK OG FORENINGEN AF KOMMUNALE BEREDSKABSCHEFER)

Vær beredt!

Disse dage raser »superstormen« Sandy imod den amerikanske østkyst. Trafik og hverdagsliv har stået stille i flere dage, 6,5 mio. amerikanere er uden strøm, og store dele af New York City er ramt af alvorlige oversvømmelser. Alligevel kunne det have været meget, meget værre. Takket være grundig forberedelse og hvad der tegner til at være en forbilledlig indsats er de værste scenarier blevet effektivt afværget.

Katastrofer som Sandy minder os om to ting. For det første, hvor komplicerede de hændelsesforløb ofte er, der fører til ulykker og katastrofer. Det er således sjældent bare én, men talrige faktorer, der fører til ulykker og uheld – sat sammen i uforudsigelige, uendeligt komplicerede kombinationer. Vores samfund er i dag så komplekst, at selv de mest forudsigelige trusler (f.eks. regn eller storm) kan få meget uforudsigelige forløb.

For det andet – og måske endnu vigtigere – på trods af den store og til tider uoverskuelige kompleksitet kan vi faktisk forhindre rigtig mange uheld og katastrofer ved at have et samlet, sammenhængende beredskab, der med basis i det lokale er i stand til løbende at tænke ud af boksen, at handle selvstændigt og inkludere. Som New York Times for et par dage siden skrev i deres leder »A big storm requires big government«.

Det danske beredskab består i dag af engagerede og professionelle individer og enheder, som gør det yderste for at sikre borgerne og samfundssikkerheden. Vi kan, med stolthed, se tilbage på Koldings håndtering af fyrværkeri-ulykken i Seest. Her viste det operative beredskab i Danmark, at det udgøres af dygtige, professionelle og engagerede personer. Men desværre mangler vi fortsat en samlet vision for det danske beredskab, og det går ud over vores sikkerhed.

Folketingets forsvarsudvalg er netop nu i færd med at forhandle en aftale på plads for beredskabets fremtidige indretning. Med denne kronik vil vi gerne opfordre forligskredsen til at fremlægge en samlet vision for det danske beredskab og dermed bidrage til, at Danmark udvikler en større modstandskraft over for fremtidige ulykker og katastrofer.

Det er i dag alene de danske kommuner, der gennemfører risikoanalyser og beredskabsplanlægning og -dimensionering inden for eget geografiske område. For det samlede geografiske Danmark gennemføres ingen risiko- og/eller sårbarhedsanalyser.

Ydermere er en grundpille i det danske beredskab sektorsansvarsprincippet. Sektorsansvar tilsiger i al sin enkelthed, at man er ansvarlig for krisehåndteringen i egen butik – fra ministerkontoret og ud i yderste led.

Det er sund fornuft, at det er dem, der kender området bedst fra dagligdagen (ansvarlige ministerier og kommuner), der også er ansvarlige for en krisehåndtering. Men set isoleret leder den struktur let til silotænkning, hvis den ikke suppleres af overordnede, tværgående beredskabsanalyser og -prioriteringer, og hvis ikke beredskabet fremstår med en samlet strategi.

Risici i det moderne samfund respekterer slet ikke de vedtagne forvaltningsmæssige grænser for opgavefordeling, og derfor bør vi – i lighed med andre lande vi sædvanligvis sammenligner os med – have udviklet passende nationale styringsværktøjer for vores beredskab.

Folketinget bør om nogen påtage sig ansvaret for at sikre samfundets integritet – for at skabe sammenhængende strukturer, der kan sikre os imod fremtidige katastrofer. Se, problemet er bare, at politikerne ikke har et analytisk grundlag at træffe disse vigtige beslutninger ud fra.

I moderne teori forstås katastrofer som sårbarhed. Det betyder, at alle katastrofer i en vis forstand er menneskeskabte. Det er således ikke (alene) fordi det regnede meget under skybruddet den 2. juli 2011, at Lyngbyvejen eller samtlige kældre på Vesterbro blev oversvømmede, men også fordi Vesterbro og Lyngbyvejen ikke er anlagt til at håndtere så meget regn. Der findes med et gammelt spejderudtryk ikke dårligt vejr, kun dårlig påklædning.

Det betyder, at vi i et vist omfang er herrer over, hvor meget skade der vil ske, når det regner (i anden sammenhæng ved vi, at den økonomiske vækst i verden allerede har genereret fremtidige klimakatastrofer og mangel på naturressourcer).

Ved at forberede os, planlægge og have det rigtige beredskab kan vi altså håndtere oplagte risici – før de bliver til katastrofer.

Sårbarhed spiller en helt særlig rolle i det moderne samfund. Vores liv, som vi kender det, er fuldstændig afhængigt af basal infrastruktur: veje, elektricitet, informationsteknologi, fødevarerforsyning etc. Vi har brug for denne infrastruktur til at hæve

penge, køle fødevarer, arbejde på computeren eller komme hjem fra arbejdet. Som moderne mennesker er vi således fuldstændig afhængige af, at infrastrukturen fungerer.

Det betyder, at vi som moderne mennesker må acceptere, at væsentlige dele af vores personlige sikkerhed er i andres hænder. Et groft gæt er, at størstedelen af den danske befolkning ikke aner, hvad de skal foretage sig, hvis de hører en sirenevarsling. Vi har som borgere stor tiltro til, at samfundets beredskab kan og vil sikre os imod katastrofer og store ulykker.

I Sverige, Norge, Holland og England er man begyndt at udarbejde såkaldte nationale risikovurderinger. I risikovurderingerne analyserer eksperter, embedsfolk og beredskab, hvad der er de største trusler mod samfundet, og overlader det derefter til politikerne at følge op på disse vurderinger økonomisk og organisatorisk. EU anbefaler indtrængende, at medlemsstaterne laver sådanne analyser, og FN opfordrer på det kraftigste.

Vi kan ikke forudsige katastrofer, men vi kan blive kloge både på vores samfund og fremtidens trusler ved at bruge den viden, vi har. Det er således ikke muligt at opstille præcise scenarier for fremtiden. Men helt på bar mark er vi ikke, når vi kaster et blik ud i fremtiden. Jordskælv i Øresund eller vulkanudbrud i Himmelsbjerg kan vi vist droppe. Det er dog en nødvendig forudsætning for et velfungerende beredskab, at dette kan få indblik i det moderne samfunds komplicerede afhængighedsforhold. Viden er således en grundforudsætning for et robust samfund.

Kort fortalt – den usikkerhed som knytter sig til, hvor meget det vil regne, betyder ikke, at vi skal sidde med hænderne i skødet og vente. Vi bør ligesom bl.a. Sverige, Norge, Holland og England tage os tid og finde ressourcer til grundigt at analysere, hvilke trusler vi kunne møde i fremtiden, og hvordan vi i så fald kan håndtere disse.

Vi kan samtidig imødegå en anden uheldig tendens med sådanne gennemgående analyser.

Den amerikanske sociolog Thomas Birkland gennemførte i slutningen af 90'erne en større undersøgelse af sammenhængen mellem katastrofer og reformer. Konklusionen af undersøgelsen viser en nærmest direkte sammenhæng mellem indtrufne katastrofer og en efterfølgende retlig reform. Efter en oversvømmelse laver vi en oversvømmelsesreform, efter en orkan en orkanreform osv. Det er da også tilfældet i Danmark, hvor Københavns Kommune har udarbejdet en meget ambitiøs skybrudsplan, og hvor Seest-katastrofen har medført stramminger i reglerne om omgang med fyrværkeri.

Det er bestemt ikke dumt at lære af sine fejl – tværtimod, men uden overordnet og sammenhængende strategisk idé om fremtidens trusler bliver disse erfaringer kun vanskeligt indplaceret i den rette sammenhæng, og vi ender med at designe isoleret skybrudsplanlægning i stedet for med de rette styringsværktøjer sammenhængende at arbejde for at reducere sårbarheden og udvikle modstandskraften i samfundet.

For seriøst at kunne arbejde med samfundssikkerhed er der brug for en fælles fortælleramme, en gensidig samfundsmæssig forståelse af, hvor udsatte vi er – og for hvad. Det vil være nødvendigt at inddrage meget forskellige faglige baggrunde med private og offentlige aktører, forskere og beredskabsfolk i et rum, for sammen at udfordre vores evne til at modstå katastrofer.

At forestille sig, hvad der kan gå galt er ikke en øvelse i at forudsige fremtiden, men en måde at give indblik i, hvordan vi er forberedt, og derved en måde at øve os i at håndtere det ukendte.

Derfor, kære forligskreds, giv os en ambitiøs aftale for et moderne dansk beredskab. Et passende sted at starte ville være at igangsætte et systematisk analysearbejde af, hvori samfundets fremtidige risici og sårbarheder består.

Derfor, kære forligskreds, giv os en ambitiøs aftale for et moderne dansk beredskab. Et passende sted at starte ville være at igangsætte et systematisk analysearbejde af, hvori samfundets fremtidige risici og sårbarheder består. Baseret på en sådan analyse kan I som politikere meget nemmere træffe gode beslutninger for beredskabet, og kommunerne vil meget nemmere kunne sikre sammenhæng og substans. Samfundet består af mere end summen af administrative enheder.

Vi har således brug for jer til at angive en retning, at skabe sammenhæng og derved give os en troværdig vision for vores sikkerhed. Under alle omstændigheder, kære læser, så kan det anbefales at udvikle lokal handlingskompetence. Som i går, så også i dag: sørg så for at have en lommelygte, 10.000 kr. i konanter og en fælles flugtplan med familien på plads.